

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ « Κάποια Χριστούγεννα»

Το κείμενο είναι μια επιστολή που γράφτηκε και δημοσιεύτηκε τα Χριστούγεννα του 1925 στο παιδικό περιοδικό «Η διάπλασις των παιδων».

ΔΙΑΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ: Περιοδικό για παιδιά που εκδίδονταν για 100 περίπου χρόνια. Ο συγγραφέας Γρηγόρης Ξενόπουλος ήταν αρχισυντάκτης του για πενήντα χρόνια ως το 1948. Εκεί ανάμεσα στα άλλα δημοσίευε και τις Αθηναϊκές επιστολές, που τις απηύθυνε στα παιδιά με το ψευδώνυμο Φαίδων. Οι επιστολές αυτές ήταν είδος χρονογραφήματος για τα παιδιά και αναφέρονταν σε επίκαιρα θέματα από την κοινωνική και πολιτιστική ζωή.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ:

1η: «Αγαητοί μου....Δεν τα βλέπω.» Η ζακυνθινή κουλούρα απαραίτητη για τον εορτασμό των Χριστουγέννων.

2η : «Και δεν τα 'βλεπα πραγματικώς.....τα Θεοφάνεια.»

Εορτασμός Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς κατόπιν εορτής.

3η: «Κάποιο χρόνο όμως....και να μένει στη Ζάκυνθο.» Η αποξένωση από το έθιμο της κουλούρας.

4η: «Έτσι εξήγησα τότε.....Σας ασπάζομαι Φαίδων». Σύγκριση Ζακυνθινής κουλούρας και μέλανα ζωμού.

ΘΕΜΑ: Το νόημα που είχε για τον επιστολογράφο η Ζακυνθινή κουλούρα για τον εορτασμό των Χριστουγέννων στα φοιτητικά του χρόνια και η αδιαφορία για το έθιμο, όταν τον αφομοίωσε η ζωή της Αθήνας.

ΒΑΣΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ: Η σημασία της τοπικής παράδοσης στη ζωή των ανθρώπων και στη διαμόρφωση της θρησκευτικής τους συνείδησης. Η απομάκρυνση από τη γενέτειρα οδηγεί και στη χαλάρωση του δεσμού με την τοπική παράδοση.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ: Λογοτεχνικό είδος στο οποίο ο συγγραφέας με προσωπικό ύφος παρουσιάζει ένα θέμα της επικαιρότητας. Το χρονογράφημα έχει ανάλαφρη διάθεση, χάρη, ευφυολογία, ειρωνεία. Δημοσιεύεται συνήθως σε εφημερίδες ή περιοδικά.

ΤΟΝΟΣ: Νοσταλγικός- χιουμοριστικός, κουβεντιαστός σαν να γίνεται συνομιλία.

ΓΛΩΣΣΑ: Απλή δημοτική παρά το ότι το 1925 επίσημη γραπτή γλώσσα ήταν η καθαρεύουσα.

ΥΦΟΣ: Ζωηρό και παραστατικό

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ: Αφήγηση, περιγραφή, σχόλια, διάλογοι

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΗΣ: Χρησιμοποιούνται ερωτηματικά σε ρητορικές ερωτήσεις (για να δοθεί η ζωντάνια της προφορικότητας), παύλες, θαυμαστικά (για να δοθεί το συναίσθημα) και αποσιωπητικά στα οποία δίνεται ιδιαίτερη έμφαση καθώς υποδηλώνουν συναισθήματα του αφηγητή, όπως αιφνιδιασμό, έκπληξη, χιούμορ κτλ.

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ: Συντελούν στην αποξένωση του αφηγητή από το έθιμο της κουλούρας. Αρχικά, όταν απομακρύνεται από τον τόπο του, είναι γεμάτος νοσταλγία. Όταν όμως η απουσία του από το οικείο περιβάλλον παρατείνεται, επιδρούν άλλοι παράγοντες (νέες συνήθειες, νέο περιβάλλον, νέος τρόπος ζωής) που οδηγούν τον αφηγητή στην αδιαφορία για το έθιμο. Φαίνεται έτσι η σταθερή σχέση του τόπου και των εθίμων.

ΑΝΑΧΡΟΝΙΣΜΟΙ: Στην τελευταία ενότητα: α) παρουσιάζεται η αρχαία ειδωλολάτρισσα Σπαρτιάτισσα μάνα να στέλνει στο ξενιτεμένο της παιδί χριστουγεννιάτικο μέλανα Ζωμό και β) παρουσιάζεται ένας αρχαίος μνηστήρας της Πηνελόπης να της στέλνει δώρο ένα χριστουγεννιάτικο χριστόψωμο.

ΓΝΩΜΙΚΑ : «Κάθε πράγμα ταιριάζει στον τόπο του».

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ: Για να επιβεβαιώσει ο αφηγητής την άποψή του πως κάθε πράγμα ταιριάζει στον τόπο του, δίνει το παράδειγμα με τον μέλανα ζωμό των Σπαρτιατών. Ίδια απογοήτευση με τον τύραννο ένιωσε κι αυτός, όταν μετά από χρόνια δοκίμασε την κουλούρα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ: Είναι ένα κείμενο με ιδιωτικό ή προσωπικό χαρακτήρα, που το γράφει κάποιος (ο αποστολέας) και το στέλνει με κάποια ειδική υπηρεσία σε έναν ή σε περισσότερους παραλήπτες, στους οποίους δίνει κάποιες πληροφορίες, οδηγίες, ευχές κτλ. Η επιστολή αποτελείται από κάποια μέρη, που είναι: η ημερομηνία, η προσφώνηση, το κύριο σώμα της και η επιφώνηση μαζί με το όνομα του αποστολέα (τα μέρη αυτά είναι ευδιάκριτα και στην επιστολή του σχολικού βιβλίου).

Τόμας Έντισον (1847-1931)

Αμερικανός εφευρέτης και επιχειρηματίας, μία από τις επιφανέστερες μορφές στην ιστορία της τεχνολογίας. Είναι ο εφευρέτης με τις 1093 ευρεσιτεχνίες, στις οποίες περιλαμβάνονται ο ηλεκτρικός λαμπτήρας πυράκτωσης, ο φωνογράφος, το σύγχρονο τηλέφωνο, η κινηματογραφική μηχανή προβολής, οι σιδηροαλκαλικές μπαταρίες και τεχνικές κατασκευής τσιμέντου και χημικών προϊόντων. Είναι, επίσης, ο ιδρυτής του πρώτου εργαστηρίου βιομηχανικής έρευνας.

Χαρακτηρισμός προσώπου:

© Ο συγγραφέας - αφηγητής: Κεντρικός ήρωας του κειμένου είναι ο ίδιος ο συγγραφέας και αφηγητής, που με νοσταλγική διάθεση, χιούμορ, απλότητα, συναισθηματισμό και εκμυστηρευτικό τόνο αναπολεί τα παιδικά του χρόνια στην ιδιαίτερη πατρίδα του και με αφορμή ένα γεγονός, τη μετανάστευσή του στην Αθήνα για σπουδές, αναγκάζεται να εγκαταλείψει τις παλιές του συνήθειες και να εξοικειωθεί με ένα νέο τρόπο ζωής.

Εκφραστικά μέσα:

1. Μεταφορές: «Έναν καιρό στη ζωή μου», «Ακολουθούσα κανένα δικό μου καλαντάρι», «να καταλάβω Χριστούγεννα», «κομμάτι ονομαστικό», «ωραίο ψωμί ... πιασμένο με λάδι», «Που είναι τα; Απαντούσα. Δεν τα βλέπω!», «τα 'βλεπα... στο πατρικό μου σπίτι, στο χριστουγεννιάτικο τραπέζι», «έκλαψε όμως η ψυχή μου»,

«Αυτό βάσταξε κάμποσα χρόνια», «γνωρίστηκα με ζακυθινά σπίτια», «το δέμα που θα ξεκινούσε», «ήρθαν και Χριστούγεννα...», «το σκόρπισμα των παιδιών της», «που άλλη φορά με τρέλαινε», «είχα ξεσυνηθίσει τα πράματα της πατρίδας μου... τ' αθηναίικα», «κάθε πράμα ταιριάζει στον τόπο του», «λιγόστεψε κι έσβησε η νοσταλγία», «χάθηκαν μαζί... οι νοσταλγικές μου προτιμήσεις», «Έτσι, ο μέλας ζωμός έβγαλε μια φήμη μεγάλη», «την αιθέρια αυτή τροφή», «όταν πέτυχε μια φορά κάτι Σπαρτιάτες μαγείρους», «παραχαϊδεύουν τα λεοντόπουλά τους», «ένας δικός μας ποιητής».
2. Παρομοιώσεις: «εφάμιλλο με την αμβροσία», «καμιά γιορτή σαν τα Χριστούγεννα».

3. Ασύνδετο σχήμα: «Άλλη πάστα, άλλη ζύμη, άλλη όψη, άλλη γεύση, άλλη μυρωδιά», «Ή, να πω καλύτερα, τα 'βλεπα, αλλά με τη φαντασία μου, μακρινά, αμυδρά, νοσταλγικά, λυπημένα», «Ένα κοινό πράμα, χοντρό... άλλη φορά».

4. Επαναλήψεις: «Άλλη πάστα... άλλη μυρωδιά», «τα 'βλεπα... τα 'βλεπα...», «με τόση χαρά... με τόση αγάπη», «Ούτε εκείνο το χρόνο... ούτε τον άλλον...», «χωρίς νοικοκύρη και χωρίς μικρά παιδιά», «Κι ούτε όψη... ούτε γεύση, ούτε μυρωδιά», «Μη δεν ήταν το ίδιο;... το ίδιο ήταν», «Εγώ μόνο είχα αλλάξει, εγώ...», «Μόνο η νοσταλγία... έσβησε η νοσταλγία... οι νοσταλγικές μου προτιμήσεις».

5. Αντιθέσεις: «Αντιστοιχεί με τη βασιλόπιτα... ≠ -αλλά δε μοιάζει και καθόλου», «Και δεν τα 'βλεπα... ≠ ...τα 'βλεπα», «με τους δικούς μου ολόγυρα... ≠ με τη θέση μου σε μιαν άκρη αδειανή», «Αν δεν έκλαψαν τα μάτια μου, ≠ έκλαψε όμως η ψυχή μου», «Ούτε εκείνο το χρόνο... ούτε τον άλλον...» ≠ «Τότε μάλιστα, για πολλά χρόνια, συνέβαινε το αντίθετο... για τα παιδιά μου», «Ναι, αυτό το ψωμί... που το προτιμούσα» ≠ «Προτιμούσα το τσουρέκι...», «είχα ξεσυνηθίσει...» ≠ «είχα συνηθίσει...», «Κι ένας Αθηναίος δεν μπορεί βέβαια να προτιμάει...» ≠ «Για να την προτιμάει κανείς...», «Απορώ,... πώς σας αρέσει...» ≠ «Θα σου άρεσε...», «Οι Λάκαινες δε συνηθίζαν...» ≠ «Πιο πιθανό μου φαίνεται να το 'κανε...».

6. Εικόνες: «Φανταστείτε... ζάχαρη χρωματιστή», «τα 'βλεπα εκεί κάτω... άκρη αδειανή...», «...κι εκείνος τον δοκίμασε μ' ένα μεγάλο μορφασμό».

Ιδέες - Συναισθήματα:

© Υπογραμμίζεται ο δεσμός του ανθρώπου με τον τόπο του, τις θρησκευτικές παραδόσεις και τα οικεία πρόσωπα του περιβάλλοντός του.

© Αστικός τρόπος ζωής: συντελεί στην εξαφάνιση των παραδόσεων και στην αποξένωση των ανθρώπων από πρόσωπα και συνήθειες που προηγουμένως είχαν μεγάλη σημασία για τη ζωή τους.

© Νοσταλγία και αναπόληση της γιορτινής ατμόσφαιρας του πατρικού σπιτιού στην αρχή μετατρέπεται σε απογοήτευση και αποξένωση εξαιτίας της μακροχρόνιας απουσίας.